

Jyväskylän perusopetuksen kestävän kehityksen kartoitus

Tämän kartoituksen tavoitteena on tuottaa organisaatiolle konkreettista hyötyä ja uutta tietoa organisaation kestävän kehityksen tilasta.

Tavoitteena on, että mahdolliset muutokset voidaan todentaa, jos tämä kartoitus tehdään joskus uudestaan.

Kartoitus on jaettu kuuteen osa-alueeseen:

- Organisaation arvopohja
- Ekologinen kestävyys
- Sosiaalinen, kulttuurinen ja eettinen kestävyys
- Taloudellinen kestävyys ja hyvä hallintotapa
- Hankinnat ja tuotantoketju
- Asiakkaat ja viestintä

Lomakkeen lopussa on johtopäätökset.

Organisaation nimi	Jyväskylän kaupunki, kasvun ja oppimisen palvelut, perusopetus
Kartoituksen tekijä	Katja Viiri
Muut kartoitukseen osallistuneet	Anne Kolehmainen, rehtori Veli-Heikki Vänttinen, kaupungin ympäristöasiantuntija Mari Koljonen, hankintasuunnittelija Tytti Rentola, Tilapalvelun energia-asiantuntija
Kartoitus tehtiin aikavälillä:	1.8.-30.8.2024

1. Organisaation arvopohja

Arvot, missio ja strategia

	Kyllä/Ei	Kommentit
* Onko organisaation arvoja, missiota, visiota ja/tai strategiaa sanoitettu?	Kyllä	Jyväskylän kaupunkistrategian yksi neljästä kärjestä on resurssiviisaus. Opetussuunnitelman perustana oleva arvo on kestävän elämäntavan välttämättömyys.
* Löytyykö niistä kestäväan kehitykseen viittaavia teemoja?	kyllä ei	Resurssiviisauden toteutumista varten on luotu Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma. Ympäristöasioista ei ole kuitenkaan mainintaa Kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisohjelmassa 2023-2025
* Jos kyllä, minkälaisia?		Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman yhtenä aihealueena on ympäristökasvatus ja -koulutus ja ympäristötietoisuuden lisääminen. Kouluilla on vaikutusmahdollisuus alueen asukkaisiin.

	<p>Kasvatuksen avulla voidaan tehdä paljon kestävästä hyvinvoinnin edistämistä. Ohjelman seurantaan on kehitetty verkkopalvelu (ympäristövahti), jonka tavoitteista ja toimenpiteistä osa koskee kasvatusalaa. Nämä kirjataan koulujen toimintasuunnitelmiin.</p> <p>Opetussuunnitelman mukaan perusopetuksessa tunnustetaan kestävästä kehityksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävästä elämäntavan omaksumiseen.</p>
<p>Käytetyt tietolähteet: Jyväskylän kaupunkistrategia 2022-2025 Resurssiviisas jyväskylä 2040 -ohjelma Jyväskylän kaupungin kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisohjelma 2023–2025 Jyväskylän OPS, arvoperusta</p>	

Yritysvastuu

<p>* Löytyykö organisaatiolta vastuullisuusstrategia tai -suunnitelma?</p> <p>Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma, jonka seurantatyökaluna käytetään Ympäristövahti -palvelua. Kasvun ja oppimisen palveluiden ympäristökäsikirja</p>	<p>Kyllä</p>
<p>* Mitkä ovat vastuullisuustyön pääpainoalueet?</p> <p>Edellä mainituissa painoalueena on ekologinen ja taloudellinen kestävyys. Kasvun ja oppimisen palveluissa pääpaino on ympäristökasvatuksessa.</p>	
<p>* Tehdäänkö organisaatiossanne vastuullisuusraportointia?</p>	<p>Kyllä</p>
<p>* Mikäli kyllä, mitä asioita on raportoitu? Mistä vuodesta asti raportointia on tehty? Onko ESG-raportointi pakollista tai tulossa pakolliseksi organisaatiolenne?</p> <p>Jyväskylän kaupungin Ympäristövahti eli resurssiviisaustyön seurantapalvelu otettiin käyttöön marraskuun lopussa 2022. Seurantapalvelun avulla voidaan ajantasaisesti raportoida ja seurata resurssiviisaustyön etenemistä. Tällä hetkellä vain neljä tavoitetta koskee perusopetusta. Kohdat arvioidaan kussakin yksikössä keväällä ja kehittämistiimi kerää tiedon ja raportoi sen eteenpäin. ESG-raportointi koskee yrityksiä.</p>	
<p>* Onko organisaatiolla käytössä kestävästä kehityksen sertifikaatteja tai sitoumuksia?</p>	<p>Kyllä</p>
<p>* Mikäli kyllä, mitä? (Esim. OKKA, Ekokompassi, ISO14001, Yhteiskunnallinen yritys, Vihreä lippu, Green Office, Sitoumus 2050, Global Compact, Green Key)</p> <p>Kasvun ja oppimisen palveluiden puolella neljällä koululla ja yhdellä päiväkodilla on Vihreä Lippu.</p>	
<p>Käytetyt tietolähteet: Resurssiviisas jyväskylä 2040 -ohjelma, Ympäristövahti, Kasvun ja oppimisen palveluiden ympäristökäsikirja, ympäristöasiantuntijan haastattelu</p>	

--

Kestävän kehityksen työryhmä

*Onko organisaatiossa kestävän kehityksen tai vastuullisuuden työryhmä?	Kyllä/Ei
Onko kaikilla työyhteisön jäsenillä mahdollisuus osallistua kestävän kehityksen työhön?	Kyllä
<p><i>Lisähuomioita:</i></p> <p>Kaupungilla on resurssiviisaustyöryhmä, jossa on johtajatason edustajat kaikilta toimialoilta, liikelaitoksista ja resurssiviisauden näkökulmasta merkittävimmistä tytäryhtiöistä. Ryhmä kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Kasvun ja oppimisen palveluilla on mahdollisuus edustaa ko.palveluita ryhmässä. Käytännössä edustajana on toiminut toimialajohtaja.</p> <p>Kasvun ja oppimisen palveluilla on ollut oma ympäristötyöryhmä, mutta se ei kokoonnu tällä hetkellä aktiivisesti. Ympäristöasiat ovat kahden asiantuntijatiimin työntekijän vastuulla, mutta heillä on paljon muitakin vastuualueita, eikä riittävästi aikaa ympäristöasioiden koordinointiin. Resurssiviisaustyö on jokaisen kaupungin työntekijän velvollisuus.</p> <p>Luontokoulu, joka koulutti opettajia, välitti tietoa sekä toimintavinkkejä, ylläpiti välinelainaamoja ja järjesti luontokokemuksia kaikille kaupungin oppilaille, lakkautettiin keväällä 2024.</p> <p>Joillakin kouluilla on henkilökunnan ympäristötiimi tai työpari, joka koordinoi koulun ympäristökasvatusta ja kestävän kehityksen työtä.</p> <p>Lukuvuonna 2024-2025 kaikilla kouluilla ja päiväkodeilla tulee olla nimettynä ympäristövastaava.</p> <p>Kestävyysasiat sisältyvät opetussuunnitelmaan ja kaikilla työntekijöillä on vapaus osallistua laajemminkin kestävän kehityksen työhön.</p> <p>Käytetyt tietolähteet: Kasvun ja oppimisen ympäristökäsikirja, ympäristöasiantuntijan haastattelu, oma kokemus</p>	

2. Ekologinen kestävyys

Ympäristöluvut

*Onko organisaatiolla ympäristöluvanvaraista toimintaa?	Ei
<p><i>Mikäli kyllä, millaista?</i></p> <p>Kasvun ja oppimisen palveluilla ei ole ympäristöluvanvaraista toimintaa.</p> <p>Käytetyt tietolähteet: Ympäristöasiantuntijan haastattelu</p>	

Ilmastovastuu

*Onko organisaation toiminnan tai tuotteiden ilmastojalanjälki arvioitu?	Ei	
Mikäli kyllä,	mikä oli arvioinnin laajuus?	Scope 1 / 2 / 3
	mitkä kasvihuonekaasut olivat mukana laskennassa?	
	mikä oli arvioinnin tulos? (t CO2 ekv /v)	

Lisähuomioita:	
Kunnat eivät laske suoraan toimintansa hiilijalanjälkeä. Suomen Ympäristökeskus (SYKE) toteuttaa ilmastopäästöjen laskennan kaikille Suomen kunnille vuosittain (www.hiilineutraalisuomi.fi). Tilapalvelu seuraa koulujen energian ja veden kulutusta Enerkey -palvelun avulla. Tarkkaa tietoa yksittäisten koulujen tai päiväkotien tilanteesta ei ole kartoitettu.	
*Onko organisaatio tehnyt lupauksia hiilijalanjäljen pienentämisestä?	Kyllä
<i>Mikäli kyllä, minkälaisen? Paljonko (%), mihin vuoteen verrataan ja mihin vuoteen mennessä?</i>	
Tavoitteena on vähentää Jyväskylän kaupungin alueella muodostuvia kasvihuonekaasupäästöjä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoden 2030 loppuun mennessä. Vuonna 2020 päästöt olivat vähentyneet seitsemässä vuodessa 22%. Jatkossa ei tehdä erillisiä seurantaraportteja, vaan tilannetta seurataan ympäristövahti-järjestelmän avulla. Suunta on laskeva.	
*Onko organisaatio tehnyt lupauksia hiilineutraaliuden tai nettonollan saavuttamisesta?	Kyllä
<i>Mikäli kyllä, mihin vuoteen mennessä? Miten tavoite aiotaan saavuttaa? Mikä on todellisten päästövähennysten osuus ja mikä kompensaation osuus hiilineutraaliuslupauksen saavuttamisessa?</i>	
Tavoite on olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Tähän pyritään Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman avulla, joka sisältää tavoitteita, toimenpiteitä ja tehtäviä kaikille kaupungin palvelualueille. Kasvun ja oppimisen alalle on tehty lisäksi oma ympäristökäsikirja.	
Käytetyt tietolähteet: Seurantaraportti 9.6.2021 Ympäristövahti , Jyväskylän kasvun ja oppimisen palveluiden ympäristökäsikirja 1.1.2023, Ympäristöasiantuntijan haastattelu	

Luonnon monimuotoisuus

*Onko organisaatio arvioinut toimintansa vaikutusta luonnon monimuotoisuuteen?	Kyllä
Jos kyllä, millä tavalla?	
Uusia kouluja tai päiväkoteja rakennettaessa tehdään selvitys.	
Hyvittääkö organisaatio toiminnassaan luonnolle aiheutuvat heikennykset (luonnonsuojelulain vapaaehtoisen ekologisen kompensaation avulla)?	Ei
Tekeekö organisaationne tekoja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi?	Kyllä/Ei
<i>Minkälaisia? Esim. luonnon monimuotoisuutta edistävät paikalliset ja kansainväliset hankkeet, ennallistaminen, hyönteishotellit, viherkatot, mehiläispesät, kukkakedot, vieraslajitalkoot.</i>	
Yksiköt ovat voineet toteuttaa omia monimuotoisuutta edistäviä projekteja. Linnunpönttöjen ja hyönteishotellien nikkarointia, lupiinien repimistä ja kukkien istutusta on ainakin toteutettu.	
Käytetyt tietolähteet: Ympäristöasiantuntijan haastattelu, oma kokemus	

Energia

*Seurataanko energiankulutusta järjestelmällisesti?	Kyllä
---	-------

Jos kyllä, miten? Mikä on ollut trendi?	
Tilapalvelu seuraa kiinteistöjensä energiankulutusta Enerkey-palvelun avulla.	
*Onko organisaatiossa kirjattu tavoite energiankulutuksen pienentämiseksi?	Kyllä/Ei
*Onko organisaatiossa kirjattu konkreettisia toimenpiteitä, joilla energiankulutusta pienennetään?	Kyllä/Ei
<p><i>Minkälaisia?</i></p> <p>Tilapalvelun toiminnallisiin tavoitteisiin on kirjattu tavoite ominaisenergiankulutuksen pienentämisestä ja lista toimenpiteistä on olemassa. Myös suunnitelma energiatehokkuusinvestoinneista on kirjattu, mutta ne odottavat parempaa taloustilannetta.</p> <p>Sen sijaan yleisiä ohjeita yksiköille ei ole Tilapalvelun toimesta annettu. Yksiköt ovat voineet asettaa itselleen tavoitteita tai toimenpiteitä. Monessa yksikössä on energiaan liittyviä vihreitä tapoja, kuten luonnonvalon tehostettu käyttö luokissa tai ohjeistus tehokkaaseen luokkien tuulettamiseen pakkaskaudella.</p>	
<p>Mitä energiamuotoa organisaatiossa käytetään lämmitykseen?</p> <p><i>Kaukolämpö (mikä lähde, esim. hiili, pelletti, turve), suora sähkö, öljy, kaasu</i></p> <p>Muutamia pieniä öljy- ja sähkölämmitteisiä kouluja ja päiväkoteja lukuun ottamatta kaikki kohteet ovat kaukolämmitteisiä. Kaukolämpö on Alvan ja Loimuun tuottamaa puu- ja turvepohjaista, Loimualla 1 % kevyttä polttoöljyä.</p>	
<p>Mitä energiamuotoa organisaatiossa käytetään sähköön?</p> <p><i>Oma sähköntuotanto (aurinko/tuuli), ostosähkö (mikä lähde?)</i></p> <p>Sähkö on kaikissa kaupungin kohteissa päästötöntä, sisältäen uusiutuvaa sähköä ja ydinvoimaa.</p>	
Mikä on organisaation kokonaisenergiankulutus vuodessa?	
<ul style="list-style-type: none"> Sähkö päiväkodeissa ja kouluissa vuonna 2023 	20 387 MWh
<ul style="list-style-type: none"> Lämmitys/kaukolämpö päiväkodeissa ja kouluissa vuonna 2023 	38 915 MWh
Käytetyt tietolähteet: Tilapalvelu, koulujen vuosisuunnitelmat	

Vesi

*Seurataanko vedenkulutusta järjestelmällisesti?	Kyllä
*Onko organisaatiossa kirjattu toimenpiteitä, jolla vedenkulutusta vähennetään?	Kyllä/Ei
<p>Mikäli kyllä, millaisia?</p> <p>Vedenkulutuksen vähentämiseksi on Tilapalvelussa kirjattu vesikalusteiden uusiminen vettä säästäviin ja vesivuotohälytykset. Käyttäjille ohjeistusta ei ole. Yksiköillä voi olla käytössä veden säästämiseen liittyviä ohjeita, kuten tarjottimien puuttuminen kouluravintolassa tai vedensäästövinkit lavuaarien vieressä.</p>	
Onko organisaation tai sen tuotteiden vesijalanjälki arvioitu?	Ei
<p>Mikä on organisaation kokonaisvedenkulutus vuodessa?</p> <p>(Lämpimän ja kylmän veden kulutusta ei mitata erikseen.)</p>	vuonna 2023: 74 310 m ³
Käytetyt tietolähteet: Tilapalvelu, koulujen vuosisuunnitelmat	

Liikkuminen

Henkilökunnan (/oppilaiden) liikkuminen

*Onko henkilöstön työmatkaliikkumisen päästöjä tai kilometrimääriä kartoitettu?	Ei
Käytetäänkö etäteknologiaa vähentämään liikkumisen tarvetta?	Kyllä
Kannustaako organisaatio vähäpäästöiseen liikkumiseen?	Kyllä
<p>Mikäli kyllä, millaisia? <i>Esim. kimpakyydit, pyöräetu, paikallisen julkisen liikenteen työmatkaetu, työvuorojen aikataulut julkisen kulkuneuvojen mukaan, matkustusohje suosii junaa, pyöräparkki, suihkumahdollisuus</i></p> <p>Teams-koulutuksia ja kokouksia suositaan. Kaupunki on panostanut paljon fiksuun liikkumiseen. Bussiyhteyksiä on parannettu ja joukkoliikenteessä on ollut erilaisia kampanjoita. Kaupunki kannustaa työmatkapyöräilyyn mm. järjestämällä kilometrikisan ja tarjoamalla pyörän huoltoa työntekijöilleen. Vuosittain on laaja pyöräilyteemaviikko. Yksikkökohtaisesti on järjestetty lisäksi teemaan liittyviä omia kampanjoita.</p>	
<p>Käytetyt tietolähteet: JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN PYÖRÄILYN EDISTÄMISOHJELMA, https://www.jyvaskyla.fi/fiksustiliikkeella</p>	

Oma kalusto (vastaa, mikäli organisaatiollasi on omaa kalustoa) Ei ole

Onko organisaation oman kaluston päästöjä tai kilometrimääriä kartoitettu?	Kyllä/Ei
Onko kuljetukset optimoitu? (km/tavaran määrä)	Kyllä/Ei
Kulkeeko organisaation oma kalusto vähäpäästöisellä energialla? <i>Esim. sähkö, biokaasu, biopolttoaineet</i>	Kyllä/Ei
Käytetyt tietolähteet:	

Kemikaalit

*Oletteko perillä, mitä kemikaaleja toiminnassanne käytetään ja tiloissanne säilytetään? Turvallisuussuunnitelma päivitetään vuosittain ja ohjeistus on ollut vuosia sama.	Kyllä
Onko kaikista kemikaaleista ajantasainen käyttöturvallisuustiedote käyttäjien nähtävillä? Tämä pitäisi tarkastaa yksikkökohtaisesti	Kyllä/Ei
Onko kemikaalit säilytettyinä turvallisesti? Ohje on lukitusta kaapista, mutta ei tarkastettu.	Kyllä/Ei
Pyritäänkö kemikaalien käyttöä tai niiden riskejä vähentämään?	Kyllä
<p>Miten? <i>Esim. vaihdetaan ympäristöystävällisiin vaihtoehtoihin, käytetään kemikaalitonta siivousta</i></p> <p>Oppilaitoksissa ei saa säilyttää vaarallisia kemikaaleja. Pesuaineet ovat mietoja (edellytetään palveluntarjoajalta). Maalit tinnerit ym vaaralliset aineet tulee säilyttää lukituissa kaapeissa. Vuosiluokilla 7-9 on mahdollista käyttää vaaralliseksi luokiteltuja aineita esim. kemian tunneilla opettajan välittömässä valvonnassa, mutta niiden käytöstä täytyy informoida koteja. Miten yksiköissä oikeasti toimitaan, on selvittämättä.</p>	
Käytetyt tietolähteet: Oma kokemus, Jokelan koulun turvallisuussuunnitelma	

Ruoka

Kiinnitetäänkö organisaatiossa huomiota	
<ul style="list-style-type: none"> organisaation tarjoaman ruuan ympäristöystävällisyyteen? 	Kyllä
<ul style="list-style-type: none"> organisaation tarjoaman ruuan terveellisyyteen? 	Kyllä
<ul style="list-style-type: none"> ruokahävikkiin? 	Kyllä
<p><i>Lisähuomioita:</i></p> <p>Ruokapalvelun tuottaja Kylän Kattaus on sitoutunut noudattamaan kaupungin ympäristöpolitiikkaa ja heiltä löytyy oma kattava ja aktiivinen ympäristökäsikirja ja keittiön ympäristöopas. Yksiköt tekevät yhteistyötä vaihtelevasti.</p>	
<p>Käytetyt tietolähteet: https://www.jyvaskyla.fi/kylan-kattaus/palvelut/ymparisto-ja-vastuullisuus</p>	

Jätteet ja vaaralliset jätteet

*Onko organisaatiolla kirjattu toimenpiteitä, joilla jätteitä pyritään vähentämään?	Kyllä/Ei
*Lajitellaanko organisaation kaikilla toimipisteillä?	Kyllä
<p><i>Mitä jätejakeita kerätään? Mitä jätejakeita ei kerätä? Miten lajittelu on organisoitu ja ohjeistettu?</i></p> <p>Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelma sisältää tavoitteita tähänkin, mutta yksiköiden tilanteesta ei ole tarkkaa tietoa.</p> <p>Toimipisteillä on mahdollista lajitella pahvit ja kartongit, metallit, lasi, biojäte ja muovi.</p> <p>Yleisiä ohjeita jätteiden vähentämisestä päivittäisessä toiminnassa ei ole Tilapalvelun toimesta tehty. Ohjeet ovat yleisiä, kaupungin omistaman Mustankorkean omilla sivuillaan kertomia tai yksikön itsensä luomia.</p>	
*Seurataanko eri jätejakeiden jätemääriä?	Ei
<p>Tilapalvelu ei pysty seuraamaan eri jätejakeiden määriä, koska ei ole punnitusmahdollisuuksia. Astiat tyhjennetään säännöllisesti, mutta ei ole tietoa siitä, kuinka täysiä ne kullakin tyhjennyksellä ovat. Kiinteistöhoitajat toki seuraavat astioiden täyttymistä ja tarvittaessa tilataan ylimääräisiä tyhjennyksiä.</p>	
Onko lajittelu tehty henkilöstölle/asiakkaille mahdollisimman helpoksi?	Kyllä/Ei
<p>Jokainen yksikkö vastaa tästä itse, joten se vaihtelee.</p>	
*Onko vaarallisille jätteille selkeät toimintaohjeet tunnistamiseen, varastointiin ja toimittamiseen käsiteltäväksi?	Kyllä
Koulutetaanko henkilöstö tunnistamaan vaaralliset jätteet?	Kyllä
<p><i>Lisähuomioita:</i></p> <p>Siivouspäivään liittyvässä ohjeistuksessa ja koulujen turvallisuussuunnitelmissa huomioidaan vaaralliset jätteet.</p>	
<p>Käytetyt tietolähteet: Tilapalvelu, Jokelan koulun turvallisuussuunnitelma</p>	

3. Sosiaalinen, kulttuurinen ja eettinen kestävyys

Henkilöstön hyvinvointi

*Seurataanko henkilöstön hyvinvointia säännöllisesti?	Kyllä
Miten? Kuinka usein? Mitä kysymyksiä käytetään?	
Työhyvinvointikysely työterveyden toimesta säännöllisesti (ei vuosittain)	
Tarjotaanko henkilöstölle liikuntaan tai kulttuuriin liittyviä etuja?	Kyllä
Kannustetaanko henkilöstöä liikkumaan ja viettämään aikaa yhdessä?	Kyllä/Ei
Onko henkilöstöllä mahdollisuutta käyttää työaikaa vapaaehtoistyöhön, liikuntaan tai itsensä kehittämiseen?	Ei
Kuunnellaanko työntekijöiden toiveita työaikojen suhteen? <i>Esim. ilta-, yö-, viikonlopputyöt, lomat</i>	Ei
Lisähuomioita: <i>Esim. Miten työhyvinvointikyselyn tuloksia hyödynnetään?</i>	
Asiat käydään läpi työterveyshoitajan ja psykologin toimesta yksikkökohtaisesti. Työterveys tarjoaa terveydenhoitajan aikoja heille, joilla terveystarkastuksen mukaan on tarvetta.	
Käytetyt tietolähteet: rehtori	

Työpaikan pelisäännöt ja osallisuus

*Onko organisaatiossa kirjattuna eettiset periaatteet tai yhteiset pelisäännöt?	Kyllä
Puututaanko yhteisten pelisääntöjen rikkomiseen?	Kyllä
Onko organisaatiolla ohjelma tai koulutusta syrjinnän ehkäisyyn?	Kyllä
Onko organisaatiossa olemassa kanava, jota pitkin voi luottamuksellisesti ilmoittaa syrjinnästä tai häirinnästä, ja prosessi miten näitä ilmoituksia käsitellään?	Kyllä
Lisähuomioita:	
Yhteiset pelisäännöt laadittiin kaikissa yksiköissä syksyllä 2023. Työsuojelu toimii hyvin.	
Käytetyt tietolähteet: rehtori, oma kokemus	

Yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus ja inklusiivisuus

*Onko organisaatiolla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma?	Kyllä
Ovatko palkan määräytymisen kriteerit kerrottu avoimesti ja niitä noudatetaan?	Kyllä
Onko varmistettu, että kaikilla työntekijöillä tasapuoliset mahdollisuudet uralla etenemiseen? <i>Esim. kannustetaanko isiä jäämään perhevapaille, vaikuttaako perhevapaiden käyttö uraan</i>	Kyllä
Palkataanko tiettyjä heikommassa asemassa olevia? <i>Esim. nuoria, osatyökykyisiä, vammaisia henkilöitä.</i>	Ei
Onko henkilöstön monimuotoisuutta selvitetty? <i>Esim. Ikärakenne, sukupuolijakauma.</i>	Ei
Lisähuomioita:	

Henkilöstöä palkattaessa joudutaan huomioimaan sukupuolijakauma ja pyritään löytämään eri alojen taitajia riippumatta henkilökohtaisista ominaisuuksista.

Käytetyt tietolähteet: rehtori

Työturvallisuus

*Onko organisaatiolla työturvallisuusohjelma?	Kyllä
*Seurataanko työturvallisuutta, työtapaturmia ja läheltä piti -tilanteita järjestelmällisesti?	Kyllä
<i>Miten? Onko organisaatiolla tavoitteena nolla työtapaturmaa? Puretaanko tilanteet yhteisesti?</i>	
<p>Työntekijän tulee ilmoittaa havaitsemistaan vaaroista ja puutteista esimiehelleen sekä korjata ne oman ammattitaitonsa mukaisesti. Työtehtävien edellyttämiä suojavälineitä tulee aina käyttää ja vaarallisia aineita tms. tulee aina selvittää käyttöohjeet huolellisesti. Tulitöissä (esim. hitsaus))on huolehdittava riittävästä varotoimista. Läheltä piti -tilanteet, tapaturmat tai hankalat asiakastilanteet raportoidaan virallisesti ja puretaan rehtorin kanssa ja pyritään minimoimaan uusiutumisriski.</p>	
Onko työpaikalla tehty riskinarviointi?	Kyllä
<p>Mitkä ovat työpaikan suurimmat työterveysriskit?</p> <p>Melu, väsyminen ja sisäilmaongelmat</p>	
Korjataan riskikohteet välittömästi?	Kyllä/Ei
<p>Lisähuomioita:</p> <p>Fyysisistä riskeistä ilmoitetaan kiinteistöhuoltajalle, joka hoitaa asiat pikimmiten. Terveydellisiin riskeihin voi saada apua työterveyden kautta. Asiakkaita johtuvat riskitekijät ovat vaikeasti korjattavissa.</p>	
Käytetyt tietolähteet: rehtori, Jokelan koulun turvallisuussuunnitelma	

Työterveys

Onko henkilöstön työergonomiaan kiinnitetty huomiota?	Kyllä
<i>Miten? Oppaat, ohjeet, koulutukset, henkilökohtainen ohjaus, työtuolin säätö</i>	
<p>Asiasta puhuttu, hankittu satulatuoleja, sähköpöytiä, korkeampia pulpetteja jne. Työhyvinvointikyselyssä on osio tähän.</p>	
Seurataanko sairauspoissaoloja järjestelmällisesti?	Kyllä
<i>Miten? Puututaanko sairauspoissaoloihin?</i>	
<p>Rehtori seuraa henkilöstön poissaoloja ja käytössä on varhaisen puuttumisen malli. Asiakkaiden poissaoloja seurataan tarkasti poissaolomallin mukaisesti.</p>	
Onko käytössä työn mukauttamisen menetelmiä?	Kyllä

<i>Esim. Kevennetty/korvaava työ, osa-aikaisuus, joustava työaika, työtehtävien muutokset, apuvälineet, työympäristön muutokset.</i>	
<i>Mikäli kyllä, minkälaisia?</i>	
Osa-aikaisuus, työtehtäviä voidaan muuttaa hieman esimerkiksi opettavien aineiden osalta.	
Millä tasolla työterveyshuolto on järjestetty? Lakisääteinen	
Käytetyt tietolähteet: rehtori	

Perehdytys ja koulutus

Onko organisaatiolla käytössä perehdytysohjelma?	Kyllä
Järjestetäänkö esihenkilöille johtamiskoulutusta?	Kyllä
*Järjestetäänkö henkilöstölle vastuullisuuden teemoihin liittyvää koulutusta?	Kyllä
Minkälaista? Aiheet, kuinka usein?	
Ekologiseen tai taloudelliseen kestävyyskoulutautumiseen ei ole ohjausta. Sosiaaliseen kestävyteen on satsattu paljon ja henkilöstöä koulutettu laajalla rintamalla mm. hyvinvointi -teeman alla. Syksyllä 2024 ympäristövastaaville järjestettiin koulutustilaisuus. Kaikki eivät saaneet osallistua tähän, koska ei ollut osoitettu rahaa sijaiskustannuksiin.	
<i>Miten organisaatiossa muuten koulutetaan henkilöstöä? Onko kaikilla tasapuoliset mahdollisuudet koulutukseen?</i>	
Koulutusmääräraha on hyvin pieni ja sitä pyritään jakamaan oikeudenmukaisesti. Työajalla tapahtuviin koulutuksiin pääsee huonosti. Yksikkökohtaiset painotukset näkyvät koulutuksiin osallistumisessa.	
Käytetyt tietolähteet: rehtori, oma kokemus	

Rekrytointi

Huomioidaanko kestävä kehityksen osaaminen rekrytoinnissa?	Ei
Tarjotaanko organisaatiossanne työssäoppimismahdollisuuksia? <i>Otetaanko esim. työssäoppijoita, korkeakouluharjoittelijoita, lopputyön tekijöitä</i>	Kyllä
Solmitaanko organisaatiossanne nollatuntisopimuksia?	Ei
Käytetäänkö organisaatiossanne vuokratyövoimaa?	Ei
Kannustetaanko työpaikkailmoituksissa erilaisiin vähemmistöihin kuuluvia henkilöitä hakemaan?	Ei
Lisähuomioita yllä oleviin kysymyksiin:	
Käytetyt tietolähteet: rehtori	

Esteettömyys

Pääseekö toimitiloissanne liikkumaan pyörätuolilla?	Kyllä
Onko toimitiloissanne käytössä induktiosilmukka?	Kyllä / Ei
Onko esteettömyys otettu huomioon digitaalisissa palveluissanne?	Ei
<i>Miten esteettömyys on otettu huomioon toimitiloissanne ja digitaalisissa palveluissanne?</i>	

<p>Hissi ja invaWC:t löytyvät lähes kaikista toimipisteistä. Jos asiakkaana on erityisryhmään kuuluva henkilö, hänelle järjestetään sopivat olosuhteet, kuten vaimennukset pulpetteihin kuulovammaisen avuksi tai kirkkaampi valaistus. Usein koulun puutteet tulevat esille vasta käytössä.</p>
<p>Käytetyt tietolähteet: rehtori, oma kokemus</p>

4. Taloudellinen kestävyys ja hyvä hallintotapa

Materiaalivirrat

*Onko organisaatiossanne merkittäviä materiaali- tai tavaravirtoja?	Kyllä
Jos kyllä, vastaa seuraaviin kysymyksiin:	
<ul style="list-style-type: none"> Onko organisaatiossa kartoitettu käytettyjen materiaalien tai tuotteiden määrää? (Eli kartoitettu "mitä tulee sisään ja mitä menee ulos") 	Kyllä
<ul style="list-style-type: none"> Mitataanko organisaatiossa tuotemenekkiä? 	Kyllä
<ul style="list-style-type: none"> Mitataanko organisaatiossanne materiaali- ja tuotehävikkiä? 	Ei
<p>Mitä mitataan ja miten? <i>Kuka mittaa, kuinka usein, mitä yksiköitä käytetään (€, kg, l)</i></p> <p>Vuositulauksen yhteydessä arvioidaan menekki. Hävikkiä seurataan satunnaisesti ja sitä harvemmin tulee, mutta välillä poistoina lähtee vanhoja kirjoja tai kalustoa. Värejä, saksia ym. koulutarvikkeita katoaa vuoden aikana melko paljon.</p>	
*Pyritäänkö organisaatiossanne minimoimaan hävikkiä?	Kyllä
<p>Miten? <i>Esim. Menekin arvioinnin parantaminen, alennukset, lahjoitukset.</i></p> <p>Nimeämällä kirjat ja koulutarvikkeet, kirjoittamalla lainattaviin tavaroihin määrät, ohjeistamalla työntekijöitä, ottamalla käyttöön lahjoitustavaraa.</p>	
Optimoidaanko raaka-aineiden käyttöä?	Kyllä
<p>Miten?</p> <p>Suunnittelemalla menekki huolellisesti ja valvomalla käyttöä.</p>	
<p>Suositaaanko ekologisia pakkausmateriaaleja? <i>Esim. uusiomateriaalista valmistettu, biopohjainen, pakkauskoon optimointi</i></p> <p>Nämä huomioidaan hankintasopimustasolla. Yksiköissä valintoja ohjaa enemmän hinta, joten kilpailutusta vastaavalla on suuri vastuu tämän toteutumiseen.</p>	Ei
<p>Käytetyt tietolähteet: rehtori, oma kokemus</p>	

Käyttöaste

*Seurataanko organisaation tilojen, kaluston, laitteiden tai tavaroiden käyttöastetta?	Ei
Pyritäänkö organisaation tilojen, kaluston, laitteiden tai tavaroiden käyttöastetta parantamaan?	Kyllä
<p>Miten?</p> <p>Lukujärjestykset kaikilla tiloilla, avoimet varausjärjestelmät, muistutukset olemassa olevasta, jos käyttöä ei ole. Tilapalvelulla on näkemys omien tilojensa käyttöasteesta.</p>	
<p>Käytetyt tietolähteet: rehtori, oma kokemus</p>	

Elinkaariajattelu

*Näkykö organisaation tuotteissa tai palveluissa elinkaariajattelu?	Kyllä/Ei
*Onko tuotteen tai palvelun koko elinkaaren vaikutuksia ympäristöön ja ihmisiin arvioitu?	Ei
<p>Miten? Millä elinkaaren vaiheella on suurimmat vaikutukset ekologisesti, sosiaalisesti tai taloudellisesti?</p> <p>Kaikki pyritään käyttämään mahdollisimman hyvin loppuun ja kierrättämään. Toisaalta elinkaariajattelu korostuu, kun kasvatuksella pyritään koko eliniän vaikuttaviin taitoihin ja tietoihin.</p>	
Pyritäänkö tuotteiden käyttöikää pidentämään?	Kyllä
<p>Miten? Esim. korjauspalvelu, kestävä materiaalit</p> <p>Kirjat kiertävät vuodesta toiseen ja niitä korjataan. Saksia ja koneita huolletaan. Kuvaamataito tai käsityövälineet ym. pidetään kunnossa. Oppilaslaitteille on tarkat käyttöohjeet.</p>	
Suositaanko organisaatiossa kestotuotteita kertakäyttöisten sijaan?	Kyllä
<p>Mitä kertakäyttöisiä tuotteita on käytössä? Voisiko niitä vaihtaa kestotuotteisiin?</p> <p>Jonkin verran käytetään kertakäyttömukeja ja lautasia tai suojakäsineitä. Käytön perusteena on helppous ja pesusta aiheutuva lisätyö.</p>	
Korostetaanko organisaatiossa laitteista huolehtimisen tärkeyttä?	Kyllä
<p>Mikäli kyllä, miten? Esim. Koulutukset, tietoiskut, ohjeistukset, puututaan huonoon huolenpitoon</p> <p>Ohjeistukset, puututaan huonoon huolenpitoon.</p>	
<p>Käytetyt tietolähteet: oma kokemus, rehtori,</p>	

Kiertotalouden hyödyntäminen

*Hyödynnetäänkö organisaatiossa kiertotalouden malleja omassa toiminnassa tai hankinnoissa?	Kyllä/ei
---	----------

Mikäli kyllä, miten? <i>Esim. leasing, vuokraus, lainaus, kierrätetyt tavarat, uusioraaka-aineet</i>	
Laitteissa leasing-sopimuksia, erikoisvälineistöä lainataan, lisäkalusteita tai puuttuvia kirjoja kysellään varastolta tai naapurikouluilta, otetaan ilolla vastaan lahjoituksena kaikkea käyttökelpoista. Käytetään kirjastoa ja kaupungin ylläpitämiä välinelainaamoja. Näytelmävaatteita tms. lainataan naapurikouluilta tai oppilaiden kotoa. Leikkivälineitä, työkaluja ym. korjataan taitojen mukaan. Teknisen työn koneisiin, saksien teroitukseen ja kiinteistöä koskeviin korjauksiin saa apua kaupungilta.	
Käytetyt tietolähteet: rehtori, oma kokemus	

Kestävyystekojen vaikutus organisaation talouteen

Onko arvioitu miten seuraavat osa-alueet vaikuttavat organisaation talouteen?

Energiansäästö	Kyllä/Ei
Vedensäästö	Kyllä/Ei
Työturvallisuus	Ei
Työhyvinvointi	Ei
Lisähuomioita:	
Energian ja veden kulutus näkyvät suoraan organisaation taloudessa, mutta se organisaatio on Tilapalvelu. Vesi, kaukolämpö ja sähkö sisältyvät yksikön Tilapalvelulle maksamaan vuokraan, joka on vakio. Säästö kilahtaa siis Tilapalvelun hyväksi, eikä näy koulun tai päiväkodin kukkarossa.	
Käytetyt tietolähteet: Tilapalvelu, rehtori	

Laatujärjestelmä

*Onko organisaatiolla käytössä laatujärjestelmä?	Ei
Mikäli kyllä, mitä mitataan? <i>Esim. Koulutuspalautte, palautusten määrä</i>	
Löytyykö organisaation tuotteilta sertifikaatteja?	Kyllä/Ei
Mikäli kyllä, mitä? <i>Esim. Avainlippu, Joutsenmerkki, MSC, FSC, Reilu kauppa, RSPO, ÖkoTex</i>	
Organisaatiolla ei ole omia tuotteita, mutta useilla käytössä olevilla tuotteilla on joku laatujärjestelmä (esim käsipyyherullat).	
Käytetyt tietolähteet: Ympäristöasiantuntijan haastattelu	

Raha

Puhutaanko organisaatiossa avoimesti rahasta? <i>Esim. paljonko tulee voittoa, mihin organisaation rahat menevät ja paljonko saadaan palkkaa.</i>	Kyllä
Lisähuomioita:	
Tässä on varmasti yksikkökohtaisia eroja.	
Perustellaanko investoinnit koko henkilöstölle?	Ei

Lisähuomioita:	
Onko organisaatiossa määritelty, mikä on korruptiota?	Kyllä
Onko organisaatiossa määritelty, mikä on hyväksyttävä lahja tai hyöty? <i>Esim. Työntekijä saa vastaanottaa lahjan, jonka suuruus on enimmillään 5 € tai normaalihintainen lounas</i>	Kyllä
Tähän on ohjeistus olemassa.	
Lisähuomioita:	
Kertooko organisaatio avoimesti, mihin se maksaa veronsa?	Kyllä
Kertooko organisaatio avoimesti, paljonko se maksaa veroja?	Kyllä
Lisähuomioita:	
Käytetyt tietolähteet: rehtori, Kuntaliiton ohje	

Tietosuoja

Onko organisaatiossanne otettu huomioon tietosuojaa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat velvoitteet? (GDPR)	Kyllä
<i>Lisähuomioita:</i>	
Pakolliset koulutukset säännöllisesti, aktiivinen tiedotus	
Käytetyt tietolähteet: oma kokemus	

Hyväntekeväisyys

Lahjoittaako organisaationne tuotteita tai rahaa hyväntekeväisyyteen?	Kyllä
<i>Minkälaisiin? Miten kohteet valitaan? Esim. Nälkääpäävä, Mieli, Roosa nauha, luontotalkoot, lahjoitukset</i>	
Yksiköt valitsevat itse mihin osallistuvat, mutta valtaosalla on säännöllinen hyväntekeväisyystapahtuma tai vuosittain vaihtuvia tempauksia.	
Käytetyt tietolähteet: oma kokemus, rehtori, koulujen vuosisuunnitelmat	

5. Hankinnat ja tuotanto-/hankintaketju

Tutustu organisaatiosi hankintoihin, tuotanto-/hankintaketjuun ja hankintaohjeeseen.

Hankintaohje

*Löytyykö hankintaohjeesta kestävän kehityksen mukaisia vaatimuksia tai vastuullisuuden kriteerejä hankinnoille?	Kyllä
<i>*Millaisia vaatimuksia hankintaohjeessa on?</i>	
Kilpailutuksen suunnitteluohjeessa nostetaan sosiaalinen vastuu ja resurssiviisaus näkyvään asemaan. Hankinnoilla pyritään vähentämään haitallisia sosiaalisia ja ympäristöllisiä vaikutuksia sekä luomaan kannusteita uusien ratkaisujen syntymiselle. Vastuullisuus tulee arvioida kaikissa hankinnan vaiheissa.	

Hankinnan merkittävimpien ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida muun muassa tuotantoprosessien ympäristövaikutukset, tuotteen pakkaus ja kuljetus, palvelun toteutuksen yhteydessä syntyvä jäte sekä tuotteen elinkaari.

Ympäristövaikutusten arviointi on systemaattinen osa hankintojen suunnittelua. Hankinnoissa asetetaan vaatimuksia mm. energiatehokkuudelle, polttoaineen kulutukselle, uusiutuville energiamuodoille ja/tai hiilijalanjäljelle.

Tavoitteena on, että ympäristökriteerien käyttö kilpailutuksissa lisääntyy.

Hankintaohjeessa ei kuitenkaan avata tarkemmin mitä vastuullisuus eri vaiheissa tarkoittaa ja miten ympäristövaikutuksia arvioidaan.

Pienhankintoja ei tarvitse kilpailuttaa, mutta kaupunki on neuvotellut hankintasopimuksia, joita koulut eivät voi ohittaa tehdessään hankintoja. Jos kilpailutus jossain tuotteessa ei suosi ympäristöystävällistä tai muuten kestävä vaihtoehtoa, sen hankinta on koululle mahdotonta.

*Kuvastaako hankintaohje organisaation arvoja?

Kyllä

Jos kyllä, miten? Jos ei, miten?

Resurssiviisaus ja sosiaalinen vastuu on huomioitu hankintaohjeessa, mutta ne ovat vain pieni osa sitä. Jyväskylän kaupunkia ohjaavat monet muutkin arvot, joista taloudelliset painottuvat.

Varmistetaanko todellinen tarve ennen hankintapäätöstä?

Kyllä

Miten se varmistetaan? Miten varmistetaan, ettei tule hukkahankintoja?

Hankintaohje neuvoo kartoittamaan hankintatarpeet. Kouluilla tarpeet ovat selvät eikä hankintoja tehdä suunnittelematta.

Käytetyt tietolähteet: [Linjaus hankinnoista](#), Jyväskylän kaupungin hankintaohje, rehtori,

Hankintaketjut

*Onko tiedossa, ketkä ovat suurimmat tavarantoimittajat?

Kyllä

*Pyydetäänkö tavarantoimittajilta tietoa tuotteiden alkuperästä?

Ei

Minkälaista yhteistyötä tavarantoimittajien kanssa on vastuullisuuteen liittyen?

Sopimuksessa suurimman leikkivälinetoimittajan (Lekolar)kanssa ei mainita vastuullisuusasioita enää. Toimittaja vastaa siitä, että tuotteet soveltuvat varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen käyttöön ja täyttävät tarjouspyyntöasiakirjoissa yksilöidyt vaatimukset.

*Onko tunnistettu kuinka suuri osa hankinnoista tuotetaan paikallisesti (Suomessa), alueellisesti (Euroopassa) ja globaalisti (muualla maailmassa)?

Ei

Mitkä ovat merkittävimmät maat, joista organisaation tuotteita tai materiaaleja hankitaan tai joissa teetetään organisaation alihankintatyötä?

Koulukirjamarkkinoilla on lähes ainoastaan kotimaisia kustantajia ja heillä on omat vastuullisuusohjelmansa.

*Onko organisaatiossa tunnistettu riskialueet ja -tuotteet, joiden tuotannossa saatetaan käyttää lapsi- tai pakkotyövoimaa tai saattaa tapahtua ihmisoikeusloukkauksia?	Ei
Mittä ovat organisaation riskialueet ja -tuotteet? Missä niitä tuotetaan? Miten toimitaan, jos ihmisoikeusrikkomuksia ilmenee?	
Lisähuomioita: Kasvun ja oppimisen palveluiden hankkimat tavarat tulevat tunnetuilta tavarantoimittajilta ja heillä on omat vastuullisuus- ja eettisen liiketoiminnan ohjeensa (esim. Green deal).	
Käytetyt tietolähteet: Linjaus hankinnoista , Leikki ja liikuntavälineet hankintasopimus Lekolar-Printel oy, Lekolar-Printelin vastuullisuudesta , Otavan vastuullisuudesta	

6. Asiakkaat ja viestintä

Asiakaspalaute ja -tyytyväisyys

Onko organisaatiolla järjestelmä tai auki kirjoitettu prosessi asiakaspalautteiden käsittelyyn?	Kyllä
<i>Minkälainen? Huomioidaanko palaute toiminnan kehittämässä?</i>	
Velvollisuus vastata viesteihin kolmen arkipäivän kuluessa. Palautteet huomioidaan ja käsitellään asianosaisten kanssa.	
Seurataanko asiakastytyväisyyttä?	Kyllä
<i>Miten?</i>	
Vuosittain oppilaille ja vanhemmille suunnattu koulutyytyväisyyskysely. Yhteenveto ja palautteet käsitellään henkilöstökokouksessa ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin asioiden parantamiseksi.	

Aloitteet

*Onko organisaatiolla käytäntöjä, joilla työntekijät tai asiakkaat voivat tehdä aloitteita toiminnan kehittämiseksi?	Kyllä
<i>Mikäli kyllä, minkälainen? Käsitelläänkö aloitteet avoimesti? Palkitaanko aloitteista?</i>	
Oppilaskunta, vanhempaintoimikunta, muut oppilaita osallistavat toiminnot, viikottaiset henkilökunnan kokoukset. Käsittely riippuu aloitteen suuruudesta, mutta mielellään aloitteita viedään eteenpäin.	

Viestintä

*Näkyvätkö vastuullisuusteemat organisaation ulkoisessa viestinnässä?	Kyllä/Ei
---	----------

<p><i>Miten? Kuinka usein? Mitkä teemat ovat eniten esillä?</i> Riippuu yksikön painopisteistä ja viestinnän aktiivisuudesta sekä somevastaavan mielenkiinnon kohteista.</p>	
<p>*Näkyvätkö vastuullisuusteemat organisaation sisäisessä viestinnässä?</p>	<p>Kyllä/Ei</p>
<p><i>Miten? Kuinka usein? Mitkä teemat ovat eniten esillä? Ketkä kaikki puhuvat aiheesta? (johto, keke-tiimi, kaikki)</i> Riippuu yksikön painopisteistä ja ympäristövastaavien aktiivisuudesta.</p>	
<p>Kerrotaanko sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä rehellisesti ja suoraan myös kehittämisen kohteista? Kerrotaanko siitä, miten niiden kanssa tullaan etenemään?</p>	<p>Ei</p>
<p>Miten? Yksiköillä omat toimintatavat. Viestinnässä painottuvat myönteiset asiat ja onnistumiset.</p>	
<p>Onko asiakkaille kerrottu tuotteiden ja palvelujenne vastuullisuudesta?</p>	<p>Kyllä/Ei</p>
<p>Miten? Joissain yksiköissä vihreät arvot ovat vahvasti esillä.</p>	

Markkinointi ja mainonta

<p>Noudatetaanko markkinoinnissa mainonnan eettisen neuvoston hyvää markkinointitapaa koskevia periaatteita?</p>	<p>Kyllä/Ei</p>
<p>Otetaanko monimuotoisuus huomioon markkinoinnissa ja viestinnässä? <i>Esim. erilaiset kohderyhmät tai monimuotoisuuden ja tasa-arvon huomioon ottava kuvamateriaali, sukupuolineutraalit termit</i></p>	<p>Kyllä/Ei</p>
<p><i>Minkälainen ohjeistus markkinointiin ja viestintään on?</i> Hyvän tavan mukaista, positiivista viestintää</p>	

Tiedotustoimenpiteet

Päivämäärä	Toimenpide	Kohderyhmä	Kanava
28.8.2024	Toiveita hankintapuolelle	Kaupungin hankintatiimi	sähköposti
4.9.2024	Kartoituksen toimittaminen	Kaupungin ympäristöasiantuntija	sähköposti
4.9.2024	Tilapalvelun informoiminen heitä koskevistä asioista	Tilapalvelun energia-asiantuntija	sähköposti
12.9.2024	Kartoituksen toimittaminen	Kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämistiimin ympäristöasioista vastaavat	sähköposti
?	Kartoituksen toimittaminen	Toimialajohtaja, palvelujohtaja, lautakunta	?

7. Johtopäätökset ja pohdintaa

Kasvun ja oppimisen palveluiden kestävä kehitys kartoitus toteutui suunnitelman mukaisesti elokuussa 2024. Tiedot löytyivät asiakirjoista ja asiantuntijoilta. Jyväskylän koulut ja suurin osa päiväkodeista ovat Tilapalvelun alaisia kaupungin kiinteistöjä. Niissä kokoontuu päivittäin kymmeniä tuhansia ihmisiä, jotka toiminnallaan vaikuttavat kulutukseen ja ympäristöön. Yksiköissä askarrellaan, siivotaan, ruokaillaan, monistetaan, pestään käsiä ja käytetään paljon energiaa sekä lämmitykseen, että toimintoihin. Koulujen ja päiväkotien vaikutus on suuri kaikilla kestävyden osa-alueilla. Se myös säteilee koteihin ja lähiympäristöön.

Sosiaaliseen kestävyteen on kasvatustaloudella satsattu aina. Siihen on kehitetty kyselyitä ja säännöllisiä mittareita ja siihen on käytetty myös resursseja. Hyvinvointiin, varhaiseen puuttumiseen ja erilaisiin tukimuotoihin on vahva ohjaus ylhäältä päin. Tämä on kasvun ja oppimisen palveluiden vahvuus. Toinen vahvuus on turvallisuus. Jokaisella yksiköllä on oma monipuolinen vuosittain päivitettävä turvallisuussuunnitelma, joka työntekijöiden täytyy tuntea. Koulutuksia ja harjoituksia järjestetään.

Taloudellinen kestävyys on vuosien säästötoimien vuoksi juurtunut syväälle kouluihin ja päiväkoteihin. Niissä toimitaan ja suunnitellaan hankintoja kestävästi ja käytetään paljon kierrätysmateriaalia. Ostopäätöstä tehdessään yksiköt ovat sen varassa, mille tuotteille on kilpailutuksessa neuvoteltu hinta. Hankintapuoli voisi lisätä vihreiden vaihtoehtojen osuutta kilpailutuksissa.

Opetukseen ja opettajien työtä tukeviin rakenteisiin kohdistuva säästö ei ole sosiaalisesti eikä taloudellisesti kestävä. Perustasolle satsaaminen vähentää kalliimpia ongelmia. Valmiiden rakenteiden puuttuminen lisää opettajan työn kuormittavuutta ja vaikuttaa työn laatuun ja hyvinvointiin.

Kulttuurinen kestävyys sisältyy perinteisesti vahvasti koulujen opetussuunnitelmiin. Jyväskylä on kehittänyt todella kattavan ja upeasti toimivan kulttuuriopetussuunnitelma

Kompassin, jota noudattamalla lapset ovat saaneet vahvan pohjan oman kulttuurisen identiteetin rakentamiseen.

Ekologinen kestävyys on Jyväskylän perusopetuksessa vaihtelevaa ja riippuu siitä, onko asia nostettu koulussa esille ja kuinka paljon siihen panostetaan. Vihreiden tapojen opettaminen on yhä melko paljon asialle omistautuneiden yksilöiden vastuulla. Kestävyyskasvatus sisältyy opetussuunnitelmaan ja näkyy sitä kautta oppitunneilla.

Tilapalvelu seuraa energian ja vedenkulutusta aktiivisesti ja tekee omia toimenpiteitä huomattessaan ongelmia. Käyttäjille ei kuitenkaan välity tietoa. Tilapalvelu voisi ohjeistaa käyttäjiä paremmin näkyvillä kampanjoilla ja tarjoamalla valmiiksi mietittyjä materiaaleja. Kasvattajat tarttuvat mielellään valmiisiin ohjeisiin ja opettavat niitä lapsille. Enerkey -palvelun tunnukset on hyvä saada koulujen käyttöön.

Konkreettisiin taloudellisiin säästöihin ja samalla kaupungin kunnianhimoisten resurssiviisautavoitteiden saavuttamiseen voisi pyrkiä koulujen ja päiväkotien energian- ja vedensäästökampanjoilla ja vihreiden tapojen vakiinnuttamisella. Syntyvän säästön pitäisi kuitenkin näkyä myös koulun kukkarossa tai ainakin näkyvänä palkintona oppilaille.

Tilapalvelu on järjestänyt jätehuollon, mutta ei pysty sitä aktiivisesti seuraamaan eikä siitä anneta palautetta. Yksiköiden on täytynyt järjestää itse lajittelu, joten toteutus ja valvonta on ollut vaihtelevaa. Yhteiset ohjeet antaisivat tähänkin ryhtiä.

Yhteistyökumppaneilta edellytetään kiitettävästi vastuullisuutta. Kaupungilla on selkeät säännöt ulkopuolisille yhteistyökumppaneille (hankinnat, ruokapalvelu, siivous) ja oman organisaation sisällä kaikilla palvelualoilla on omat resurssiviisautavoitteensa. Koulujen yhteistyö eri tahojen kanssa on kuitenkin satunnaista. Yhteiseen hiileen puhaltamalla voisi saada muutoksia aikaan. Kylän kattauksen kanssa yhteistyötä tehdään ainakin hävikkiviikkojen merkeissä.

Nykytilanne kasvun ja oppimisen palveluissa:

Kaupungilla on hieno strategia ja resurssiviisausohjelma, joka koskee kaikkia palvelualoja. Kasvun ja oppimisen palveluilla resurssiviisaus on hoidettu huonosti. Sitä ei mainita tämänhetkisessä kehittämissuunnitelmassa lainkaan. Resurssia ei ole aiheeseen varattu eikä hankerahaa kestävä kehityksen työhön ole olemassa. Kaupungin resurssiviisausryhmän kokouksiin toimialajohtaja on osallistunut aktiivisesti, mutta palvelujohtajat eivät ole päässeet mukaan. Ympäristöryhmä ei kokoonnu. Ympäristöasioiden koordinointi on annettu jo ennestään työllistettyjen ihmisten vastuulle. Kasvun ja oppimisen palveluille on tehty oma ympäristökäsikirja, mutta se ei ole ollut yleisessä käytössä, koska julkista paikkaa sille ei ole löytynyt.

Resurssiviisas Jyväskylä 2040 -ohjelman visiona on olla vuonna 2040 kestävä hyvinvoinnin kaupunki, jossa kiertotalous toimii kaupungin elinvoiman perustana. Kuitenkin hyvin nopeasti ollaan romutettu vuosien pitkäjänteinen työ näiden eteen. Jyväskylän luontokoulu oli vuosia toimintaansa hionut ja valtakunnallisesti tunnettu esimerkki taloudellisesti tehokkaasta, tasapuolisesta ja laajasti vaikuttavasta ympäristökasvatustyöstä. Välineiden lainaaminen oli ekologista kestävyyttä parhaimmillaan. Lakkautuksen jälkeen korvaavaa tukimuotoa ei ole ja mm. retkeily on sen varassa irtoaako koululta toista aikuista retkelle mukaan. Kulttuurikompassin lakkautus on mukana uudessa talousarvioesityksessä.

Kaupungin resurssiviisaustoimien seurantapalvelu Ympäristövahti velvoittaa myös Kasvun ja oppimisen palveluita. Muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna Jyväskylä ei ole vain jäänyt lähtötelineisiin vaan jopa peruuttanut, muiden kiitäessä eteenpäin (esim. [Oulu](#), [Tampere](#), [Seinäjoki](#), [Vantaa](#)).

Yksiköissä tehdään paikoitellen huikean hienoa ympäristökasvatustyötä. Kartoituksessa ei tutkittu sitä, miten vihreät arvot näkyvät koulujen tai päiväkotien arjessa. Tästä sain hieman tietoa keväällä 2024 tehdystä koulujen ympäristövastaavien kyselystä. Monella koululla ja etenkin päiväkodilla on erinomaisesti toimivaa kestävää toimintaa ja ympäristökasvatusta. Tämä ei kuitenkaan päde kaikissa yksiköissä, koska yhteiset selkeät ohjeet puuttuvat. Koulut saavat valita painoalueensa itse ja moni koulu on jättänyt ympäristöasiat taka-alalle. Kaupunki on mm. panostanut paljon resurssiviisaaseen liikkumiseen, mutta selvittämättä on, kuinka koulut ovat ottaneet asian omakseen.

Seuraava askel:

Kasvun ja oppimisen palveluissa tärkeintä olisi nostaa resurssiviisaustyö ja ympäristökasvatus arvoiselleen paikalle ja järjestää kaikille yksiköille aikaa laittaa asiat kuntoon.

Kaupungin resurssiviisaustavoitteet ovat kunnianhimoiset, eikä niihin päästä ilman suurten tilojen käyttäjien aktiivista toimintaa. Tämä taas vaatii tietoa vaatimuksista, ohjeita toimintaan ja resursseja toimia. Nämä synnyttävät myös motivaation, jota toiminnan toteutumiseen tarvitaan. Tarvitaan siis selkeää tiedotusta ja ohjausta.

Opettamalla ympäristöasioita ja vihreitä tapoja, toiminta parhaimmillaan leviää myös koteihin ja vaikutus on vieläkin suurempi. Kasvatuksen keinoilla voidaan vaikuttaa kaikkiin kestävyiden osa-alueisiin pitkäkestoisesti.

Kokemuksesta ja kollegoiden kanssa keskusteltuani tiedän, miten koulun arki välillä vyöryy aaltojen lailla päälle. Silloin ei ehdi vahtia lajittelun sujumista tai jaksa ohjeistaa kasvisruokaa maistelemaan. Jos vihreys on koko koulun ydintoimintaa ja siihen on olemassa selkeät struktuurit ja se on näkyvästi esillä, niin asiat hoituvat myös huonoina

päivinä. Ympäristöasioiden nostaminen koulun toimintakulttuurin peruspilariksi auttaa myös vastuun jakautumisessa ja opettajien jaksamista.

Ehdotuksia tilanteen parantamiseen:

- Resurssiviisauden nosto Kasvun ja oppimisen palveluiden kehittämisen kärkeen.
- Työajan lisääminen kaupungin tason vastuuhenkilölle tai kokonaan uuden työntekijän palkkaaminen ympäristöasioiden kehittämiseen.
- Työvuoden ensimmäisen veson teemaksi toiminnan kehittäminen kestävämmäksi koko työyhteisön voimin.
- Luontokoulun jättämän aukon paikkaaminen.
- Resurssin osoittaminen ympäristövastaavien verkoston toimintaan.
- Yhteistyön tehostaminen eri palvelualojen välillä.

Kestävän elämäntavan opettaminen on meidän kaikkien tulevaisuuden kannalta ainoa vaihtoehto. Sen toteutuminen täytyy varmistaa selkeällä ohjauksella.